

“Don Carlo” în Șah

E foarte bine, că odată cu premiera din 18 februarie, “Don Carlo” s-a întors în repertoriul Operei Naționale Bucureștene. Și cum, după o absență mai lungă, nu putea veni cu mâna goală, a adus cu el o mare tablă de șah, pe care, ca un pion respectabil, s-a jucat de-a liantul între celelalte personaje ale tragediei lui Schiller, împreună cu care, la finalul celui de-al IV-lea act – ce încheie opera, în varianta ei milaneză –, au dat șah la Rege sau... și-a dat sieși (viitor rege și el) șah mat. În fine, opera lui Verdi (frumoasă, complexă, cu sonorități alternativ puternic dramatice sau de cameră; răscolitoare sau duioase; monumentale sau vibrante; încărcate de melancolie; cu un limbaj orchestral bogat, emanând totodată o fină noblețe romantică – minunate în acest sens fiind începutul și sfârșitul lucrării, ambele desfășurate în fața catafalcului lui Carol Quintul, cu incantația din culise, plină de nuanțe a corului -) a fost înfățișată publicului într-o nouă și interesantă concepție regizorală, care pledează pentru simbolistică, simplitate, stilizare.

Îmbrăcată în *haine noi*, cu nuanțe pal pământii, în stilul epocii, spart doar de rochia roșie, aproape violentă, dar de mare efect, a principesei Eboli, ca simbol al iubirii – singura de altfel capabilă de acest sentiment cu toate componentele lui: de la speranță la disperare, de la răzbunare la căință, etc.;

cu o scenografie aerată, aproape transparentă pe alocuri și cu planul înclinat la scenei, sub forma unei table de șah, care simbolizează în egală măsură fragilitatea echilibrului emoțional al personajelor ca și strictețea regulilor de joc asumate dinainte prin specificul rangului lor istoric, regizorul italian Mario De Carlo, care a semnat și decorurile, costumele și luminile, a imprimat astfel “jucătorilor” de pe scenă o oarecare rigiditate, de fapt o ordine mai strictă, limitând mișcarea la minimum necesar (elocvent în acest sens fiind dansul celor doi balerini care mimează vag povestea de iubire dintre Elisabeta și Carlo din grădina Fontainebleau, (act scos de Verdi din această versiune), rigiditate, care a condus spectacolul mai mult spre o operă cu costume în concert – cum am perceput-o eu – decât spre clasică operă. Ceea ce nu mi-a displicut, mai ales că în ultima vreme am observat prin lume și pe aici, preferința protagoniștilor genului de a se adresa mai mult publicului (deci cu fața la el) decât partenerilor de scenă. O fi mai simplu așa și oricum mai sigur pentru proiecția sonoră. Pe lângă regie, care mi-a plăcut, seara premierei a mai avut câteva reușite, interpretative de

data asta, cum ar fi cele ale: bass-baritonului Ramaz Chikviladze care a îmbrăcat haina regală pentru a contura figura hieratică a suveranului Spaniei Filip al II-lea, ascunzând sub aparența suveranității necruțătoare o viață interioară plină de frământări și îndoieli, dar care după o chinuitoare noapte albă, confirmă amalgamul de contradicții ce-l macină, ieșind la rampă cu faimosul monolog “Ella giammai m’amo” din tabloul de la Palatul Escorial – partitură care reprezintă și punctul culminant al creației sale vocal artistice; a Oanei Andra (Principesa de Eboli), cu vocea gravă, frumos conturată, clară, cărnăoasă, în aria “O don fatale”; a baritonului Cătălin Țoropoc în Rodrigo - Marquizul de Posa, egal în sulețe vocală și expresivitate pe tot parcursul operei; a sopranei Cellia Costea (Elisabetta de Valois) în mare arie din final, arie care i-a oferit posibilitatea valorificării complexului de însușiri vocale, pe care până atunci nu prea le-am auzit, ea fiind mai mereu acoperită de orchestră sau chiar de colegii de scenă; și a tenorului Daniel Magdal (Don Carlo) mai ales în prima sa arie, “Io l’ho perduta”, ultimii doi, deși beneficiarii unor instrumente bune și serios lucrate, neasortându-se cu ceilalți din punct de vedere al calibrului vocal. Din păcate, nu pot menționa aici și orchestra, scăpată total din mâna dirijorului Tiberiu Soare, care a cântat dezordonat, dezlânat, împrăștiat, fals pe alocuri, în decalaj cu scena și chiar cu ea însăși, rătăcită în tempo-uri neidentificabile dar ce-i drept foarte bine ancorată într-un

perpetuu fortissimo țipăt, mai ales în actul I. E drept că s-a mai dres busuiocul spre sfârșitul lui, mai ales în actul II, odată cu intrarea în forță a corului, care, ce să-i faci, cântă foarte bine și întotdeauna când, cum, cât și ce trebuie, indiferent de brambureala sonoră pe care o fac unii de pe sau mai ales de sub scenă. Și cum dacă începi ceva cu o bălbă, cam tot așa o duci până la capăt, chiar dacă pe parcurs s-a mai reparat relația dirijor – orchestră, orchestră – soliști, dirijor – întreg aparatul sonor, pot afirma că în mod sigur, niciunul dintre ei nu a fost într-

una din serile lor bune sau măcar bunicele. Sper însă, că odată cu rodarea spectacolului, să se pună de acord și să fie, mai ales orchestra, ce trebuie să fie, adică personajul principal, personaj care spune corect, cursiv, și cu har dacă se poate, de la A la Z, întreaga poveste muzicală. Oricum, până la urmă, cu toate lipsurile și neconcordanțele ei, pentru cele bune menționate mai sus, spectacolul cu Opera “Don Carlo de Verdi” a plăcut publicului, care l-a răsplătit cu îndelungi aplauze. În ceea ce mă privește, “entuziasmul” a fost moderat, mai ales că nici timpul, nici timpurile nu mi-au putut șterge din memoria sufletului acel “Don Carlos” de referință, pe care l-am urmărit tot la O.N.B. în cadrul Festivalului Internațional George Enescu din 1970, când distribuția lui i-a cuprins pe marii cântăreți – artiști: Nicola Rossi-Lemeni (Filip II), Virginia Zeani (Elisabetta de Valois), Nicolae Herlea (Rodrigo di Posa), Cornel Stavru (Don Carlos), Viorica Cortez-Guguianu (Principessa de Eboli) pe scenă, și la pupitru pe talentatul dirijor Bogu Leskovic. A fost un spectacol magistral... din păcate irepetabil în condițiile de astăzi.

Doina MOGA